

Møteinnkalling - Kontrollutvalget i Hitra kommune

Arkivsak:

Møtedato/tid: 23.09.2014, kl. 14:00

Møtested: Møteom 1, rådhuset

Møtedeltakere: Tom Skare, leder
Lindis Heggvik Aune, nestleder
Björg Reitan Bjørgvik
Johannes Håvik
Gunnar Andresen

Forfall: -

Andre møtende: Laila Eide Hjertrø, Hitra kommune
Ann-Katharine Gardner, Revisjon Midt-Norge IKS
Torbjørn Berglann, Konsek IKS

Kopi: Ordfører, rådmann, Hitra kommune, Revisjon Midt-Norge IKS, Ann-Katharine Gardner og Anne Gråberg, Revisjon Midt-Norge IKS

Møtet avvikles for åpne dører, i tråd med kommuneloven § 31.

Eventuelle forfall, eller spørsmål om habilitet, meldes til
Kontrullutvalgssekretariat Midt-Norge IKS v/Torbjørn Berglann på telefon 400 67
058, eller e-post: torbjorn.berglann@konsek.no

Varamedlemmer møter etter nærmere innkalling.

Trondheim, 18.9.2014

Tom Skare (sign.)
Leder av kontrollutvalget

Torbjørn Berglann
Rådgiver, Konsek

Tilleggssakliste

033/14 Ny behandling av selskapskontroll av Trønderenergi

Ny behandling av selskapskontroll av Trønderenergi

Behandles i utvalg	Møtedato	Saksnr
Kontrollutvalget i Hitra kommune	23.09.2014	033/14
Saksbehandler:	Torbjørn Berglann	
Arkivkode:	037, &58	
Arkivsaknr.:	13/22-6	

Kontrollutvalgsekretariatets innstilling

Kontrollutvalget legger rapporten frem for kommunestyret med følgende innstilling:

1. Kommunestyret tar revisjonens påpekning om ordførers habilitet til orientering. Kommunestyret ber formannskapet vurdere i hvilke organer kommunen skal drive eierstyring, slik at hensynet til habilitetsreglene og god eierstyring ivaretas best mulig.
2. Kommunestyret forventer at Hitra kommunes eierrepresentant jobber for et profesjonelt sammensatt styre.
3. Kommunestyret ber formannskapet følge opp øvrige konklusjoner og vurderinger i rapporten.
4. Kommunestyret ber formannskapet om å utforme eierskapsmeldingen slik at punktet om habilitet er i overensstemmelse med forvaltningsloven.
5. Kommunestyret ber om at det rapporteres om oppfølging av rapporten ved neste behandling av eierskapsmeldingen.
6. Kommunestyret tar rapporten for øvrig til orientering.

Saksutredning

Kontrollutvalget i Hitra kommune vedtok i sak 18/12 at man ønsket å delta i et eventuelt samarbeid om selskapskontroll av TrønderEnergi AS. På denne bakgrunnen ble det i samarbeid mellom Konsek, Revisjon Midt-Norge og Trondheim kommunerevisjon utarbeidet en prosjektskisse, og kontrollutvalget vedtok med utgangspunkt i denne i sak 3/13 en bestilling av selskapskontroll av TrønderEnergi. Revisjon Midt-Norge og Trondheim kommunerevisjon avla rapport 28.2.2014. Rapporten ble behandlet i kontrollutvalget i Hitra kommune 6.5.2014 med følgende omforente vedtak som resultat:

1. *Kontrollutvalget tar den framlagte revisjonsrapporten i forbindelse med selskapskontroll av TrønderEnergi til orientering.*
2. *Kontrollutvalget oversender saken til Hitra formannskap med anmodning om å se på rapportens vurderinger av kommunens utøvelse av eieskap. Spesielt ber kontrollutvalget om formannskapets vurdering av punktene:*
 - a. *Kommunens utøvelse av eierskapsrepresentasjon i berdriftsforsamlinger og styrer*

- b. *Habilitetsforståelse i forhold til kommuneloven og forvaltningsloven og konsekvenser for kommunens eierskapsutøvelse i alle kommunale deleiede eller heleide selskaper*
- c. *Konsekvenser for behov for endring av kommunens eierskapsreglement slik at det er i samsvar med den faktiske utøvelsen av eierskap og lovverk.*

Kontrollutvalget ber formannskapet også vurdere revisjonens bemerkninger om oppnevning av et profesjonelt styre og at dette ikke inkluderer politisk kompetanse. Mener man det er rett?

Formannskapet behandlet saken 10.6.2014, sak 76/14, og fattet følgende vedtak:

Kontrollutvalget bes om å fremme innstilling til Kommunestyret.

Kontrollutvalget skal nå behandle saken på nytt.

Om selskapet

TrønderEnergi AS er et energikonsern som per 31.12.2013 var eid av 24 kommuner i Sør-Trøndelag og Nordmøre energiverk, som igjen er eid av TrønderEnergi AS og 5 kommuner på Nordmøre. Selskapet ble etablert i 1950 som Sør-Trøndelag elektrisitetsverk, og fikk sitt nåværende navn i 1997. I 2010 kjøpte selskapet nettselskapet Trondheim Energi Nett AS, som ble fusjonert med TrønderEnergi nett i 2011.

Selskapet har i dag en rekke datterselskaper organisert innen forretningsområdene energi (prosjektutvikling, handel og kraftproduksjon), nett (nettdrift og montering) og marked (salg av strøm og kundetjenester). Forretningsområdet nett er en monopolvirksomhet, mens de andre forretningsområdene drives i konkurranse med markedet for øvrig.

Generalforsamlingen er den øverste myndigheten i selskapet, her er eierne representert etter eierandel. Generalforsamlingen velger 10 medlemmer til bedriftsforsamlingen, de ansatte velger 5. Disse velger igjen selskapets styre. Da selskapskontrollen ble gjennomført var 16 eiere parter i en aksjonæravtale fra 2005. De er nå i ferd med å vedta ny avtale, kommunestyret i Hitra kommune vedtok utkast til ny aksjonæravtale 19.6.2014, sak 52/14. Eierne møter også i jevnlig eiermøter, som er en uformell arena for dialog, og ikke et formelt eierorgan.

Om rapporten

Rapporten inneholder tre hovedproblemstillinger:

1. Har den økonomiske utviklingen i TrønderEnergi vært i samsvar med eiernes forventninger?
2. Er eierstyring og selskapsledelse i TrønderEnergi i samsvar med gitte anbefalinger?
3. Hvordan ivaretar Trønderenergi kravene til funksjonelt skille og nøytralitet etter energiloven?

For å besvare problemstillingene har revisjonen blant annet gått ut med en spørreskjemaundersøkelse til ordførere i alle 24 eierkommuner, intervjuet til sammen 24 informanter, deriblant ordførere i de 4 største eierkommunene

(Melhus, Trondheim, Orkdal og Rissa) samt representanter for administrativ ledelse, styre, valgkomite, selskapets revisor og Norges vassdrags- og energiverk. I tillegg har revisjonen gått gjennom regnskapsinformasjon og annen dokumentasjon fra konsernet.

Økonomisk utvikling

Den største endringen i selskapets drift fra 2009-2012 er oppkjøpet av Trondheim energi nett AS. Dette har medført en dobling av konsernets økonomiske aktivitet og en firedobling av antall nettkunder. Revisjonen registrerer at avkastningen fra nettvirksomheten var svak i 2012, men at selskapet har intensivert arbeidet med effektivisering for å få økonomiske gevinster ut av nettvirksomheten.

Revisjonen påpeker at konsernets investeringsvirksomhet gjennom TrønderEnergi Invest AS har vært lite lønnsom og ser det som positivt at selskapet nå har valgt å avvikle denne virksomheten. Kraftsalgsvirksomheten kan vise til god avkastning. Samlet sett viser revisjonen til at lønnsomheten var for svak i 2012. Utbyttet til eierne har ifølge revisjonen vært stabilt gjennom perioden, og i tråd med eierens utbyttekrav.

Revisjonen viser til at det ble signalisert lavere nettleie i distriktet og en mindre økning i nettleien i Trondheim og Klæbu etter fusjonen av nettselskapene. Revisjonen kan ikke se at dette har skjedd, og det er ikke signalisert lavere nettleie de nærmeste årene heller. Den såkalte harmoniinntekten som selskapet har tillatelse til å kreve inn etter fusjonen medfører økt nettleie, men bedre lønnsomhet for selskapet. Revisjonen understreker at sammenslåingen har vært ønsket ut fra nasjonale prioriteringer for å få mer robuste og effektive nettselskap.

Eierstyring og selskapsledelse

Revisjonen viser til at de fleste ordførerne mener deres kommune har et klart mål med eierskapet i TrønderEnergi. Åtte kommuner har likevel ikke utarbeidet eiermeldinger¹. Revisjonen mener dette viser at noen av kommunene har et for lite bevisst forhold til eierskapet. Det er en viss variasjon i eiernes mål for eierskapet, med ulikt vekt på finansielle hensyn, men revisjonen vurderer det som uproblematisk for selskapet, og alle eierne har godtatt endringer i utbyttestruktur.

Revisjonen vurderer aksjonæravtalen som for gammel og mener det er positivt at eierne er i gang med å utforme ny avtale.

Det er tradisjon for at det stort sett er ordførere som representerer kommunene i generalforsamling. Revisjonen viser til at dette legger til rette for god formell og uformell kontakt med de politiske organene i kommunene, i tråd med anbefalinger fra KS. Revisjonen understreker imidlertid at kommunestyrene også jevnlig bør orienteres, for eksempel gjennom behandling av eierskapsmeldinger.

Revisjonen påpeker at de uformelle eiermøtene i praksis er der de reelle eierdiskusjonene foregår, og at det bør vurderes å føre referater fra disse for å gi bedre etterprøvnbarhet i eierstyringen.

¹ Roan, Åfjord, Osen, Midtre Gauldal, Tydal, Holtålen, Snillfjord og Rissa har ikke eiermelding.

Styret og bedriftsforsamlingen er ikke eierorganer, men en del av selskapets ledelse. Revisjonen viser til at det har vært praksis å velge ordførere også til disse vervene. Dette kan skape habilitetsutfordringer overfor styret. Revisjonen viser til at dette med ett unntak er håndtert godt av styremedlemmene. Sju av de ni ordførerne i bedriftsforsamlingen har imidlertid brutt forvaltningslovens habilitetsbestemmelser ved behandling av endring av vedtekter.² Revisjonen mener det er grunn til å stille spørsmål ved om medlemmer av styret eller bedriftsforsamlingen også må vurderes som inhabile til å møte i generalforsamling på vegne av kommunen.

Styret velges av bedriftsforsamlingen etter innstilling fra en valgkomite. Revisjonen har inntrykk av at komiteens arbeid har vært godt og hensiktsmessig, men påpeker at kriteriene for valg til styret er for vage og upresise og at enkelteiere har lagt sterke føringer på valgkomiteens arbeid.

Revisjonen understreker at eierstyring bør skje i generalforsamlingen, ikke i styret. Revisjonen mener at det har liten hensikt å ha direkte eierrepresentasjon i styret, slik man har i dag, og mener dette gir grunn til å tro at det forekommer forskjellsbehandling av eierne.

Revisjonen peker særlig på ett tilfelle der en kommune har gått ut over rammene for profesjonell eierstyring. Det var da Melhus kommune øvet press for å få sin kandidat inn i styret i 2013. Dette medførte etter revisjonens vurdering at valgkomiteen ikke kunne innstille den kandidaten de mente var best egnet.

Etter revisjonens vurdering har eierne fokus på selskapets samfunnsansvar. Selskapet har omfattende etiske retningslinjer, men revisjonen påpeker at de ikke har egne retningslinjer for hva som er samfunnsansvaret. Selskapet har lagt offentliglova til grunn for nettselskapets og morselskapets virksomhet, og er bevisst på prinsippene i lov om offentlige anskaffelser. Miljøansvar er dokumentert gjennom ISO-sertifisering.

Selskapet har vært igjennom en stor strategisk utviklingsprosess. Revisjonens vurdering er at selskapet har gjort en god jobb med å informere eierne om denne. Revisjonen påpeker at eierne likevel i mindre grad har vært informert om utenlandssatsingen og investeringsvirksomheten og at selskapet også bør sørge for dette.

Selskapet står foran store strategiske beslutninger om vindkraftsatsing, og revisjonen viser til at eierne er delt i dette spørsmålet. Revisjonen mener det er avgjørende at alle eierkommuner setter seg inn i spørsmålet og forankrer kommunens syn i politiske organer.

Etter revisjonens vurdering har konsernet i all hovedsak nødvendige styringssystemer for selskapet. Internkontrollen er generelt også vurdert som tilfredsstillende, men med noen utfordringer. Revisjonen anser innkjøpsrutiner og økonomirutiner på konsernnivå som tilstrekkelige, men at økonomistyringen i nettselskapet har vært mangelfull. Revisjonen ser det som positivt at det er et arbeid på gang for å styrke denne.

Revisjonen omtaler særlig problemer i tilknytning til system for måling, avregning, fakturering og innfordring (MAFI). Problemene har vært uheldige for nettselskapet og har medført at synergieffekter ikke er tatt ut.

² Dette gjelder ordførerne i Orkdal, Hemne, Frøya, Oppdal, Hitra, Malvik og Skaun.

Nettselskapets nøytralitet og funksjonelt skille

Nettselskapet er en monopolvirksomhet som er konsesjonsbelagt og underlagt særskilte regler for hvordan den skal drives. Det er viktig at konsernet kan dokumentere skillet mellom monopolvirksomheten og den konkurranseutsatte virksomheten. I forbindelse med sammenslåingen av nettselskapene har selskapet fått så mange kunder at det er underlagt strengere krav enn mindre nettselskaper. NVE fant avvik på dette området i forbindelse med tilsyn i 2010 og 2011. Avvikene ble oppfattet som alvorlige og TrønderEnergi ble i 2012 ilagt en tvangsmulkt på 1 mill.kr. Avvikene er nå lukket, men revisjonen er imidlertid kritisk til at det har tatt så langt tid å lukke avvikene. Revisjonen observerer at selskapet tidligere ikke later til å ha tatt avvikene like alvorlig som den NVE, men at dette i dag tas på alvor av konsernledelsen.

Revisjonens konklusjoner

Revisjonen konkluderer med at selskapet fremstår som solid og lønnsomt. I likhet med øvrige aktører i bransjen har TrønderEnergi utfordringer med synkende kraftpriser og har derfor signalisert et behov for å halvere utbyttet til eierne i en overgangsperiode. Selskapet bør ifølge revisjonen ha fokus på videre effektivisering. Nettfusjonen har ført til høyere nettleie i Trondheim og Klæbu og noe lavere i distriktene.

Revisjonen viser til at selskapet har dokumentert samfunnsansvar, miljøansvar og arbeid med etikk. Selskapet har også etablert styringssystemer som forventet av et konsern på denne størrelsen. Videre mener revisjonen at selskapet har god eierkontakt, slik at strategiske valg i all hovedsak er basert på eierne sine føringer.

Kommunestyrene bør, som eierne beslutningsorgan, særlig merke seg følgende anbefalinger fra revisjonen knyttet til eierstyringen:

- Eierstyringen kan bli mer profesjonell, særlig hva gjelder valg til styret. Kompetanse, ikke tilknytning til eierkommuner bør legges til grunn.
- Det er viktig at eierne utarbeider eierskapsmeldinger eller andre dokumenter som angir klare målsettinger med eierskapet.
- Når eiermøtene i praksis er en viktig arena for eierstyring bør det vurderes å dokumentere disse bedre.
- At bedriftsforsamlingen benyttes som eierorgan er ikke i tråd med god kommunal eierstyring. Av habilitetsårsaker bør ikke ordførere sitte i dette som er et bedriftsorgan.

Vurdering av særlige forhold for Hitra kommune

Kontrollutvalget har over flere år påpekt at Hitra kommune ikke har utarbeidet noen eierskapsmelding. Kommunens første eierskapsmelding ble vedtatt høsten 2013 i sak 82/13.

Da kontrollutvalget skulle behandle selskapskontrollen av Trønderenergi i mai 2014 påpekte sekretariatet i saksframlegget at en del av kommunens eierskapsmelding var inkonsistent og i strid med prinsipper for god eierstyring. Administrasjonen har nå laget et forslag til ny eierskapsmelding, som nå er konsistent hva eierstyring angår. Forslaget skal legges fram for kommunestyret høsten 2014.

I rapporten fra revisjonen var kommunenes håndtering av habilitet et sentralt poeng. Habilitet er omtalt i den gamle eierskapsmeldingen og i utkast til ny melding. Blant annet gjengis forvaltningsloven §6-e, som omhandler habilitetsreglene for ledere, styreledere og medlemmer av bedriftsforsamlingen.

Gjengivelsen står i strid med forvaltningslovens bestemmelse. Hitra kommune bør korrigere eierskapsmeldingen slik at den blir i overensstemmelse med forvaltningsloven og kommuneloven.

Kontrollutvalgsekretariatets konklusjon

Sekretariatet anbefaler at kontrollutvalget ber kommunestyret om at formannskapet merker seg rapportens vurderinger og konklusjoner.